

VODNÍ MĚKKÝŠI ŘEKY DOUBRAVY

Aquatic molluscs of the Doubrava River (East Bohemia)

Luboš BERAN

Hrnčířova 1923, 288 03 Nymburk

V roce 1998 byl proveden průzkum vodní malakofauny říčky Doubravy. Celkem bylo zjištěno 15 druhů vodních měkkýšů. Nejcennějším nálezem je zjištění výskytu vzácné škeble ploché (*Pseudanodonta complanata*).

Úvod

Od r. 1993 se autor věnuje průzkumu vodních měkkýšů v ČR. Část průzkumu je soustředěna i do území východních Čech. Následující práce je dalším příspěvkem k lepšímu poznání vodní malakofauny této oblasti.

Metodika

Sběr byl proveden na 8 místech rozmístěných mezi Libicí nad Doubravou a ústím do Labe. Vždy byl prozkoumán úsek dlouhý nejméně 100 m. Byl proveden ruční sběr i odběr vzorků sedimentu kovovým sítkem.

Systém a nomenklatura užívaná v této práci je podle GLÖER a MEIER-BROOK (1994) s výjimkou nomenklatury a systému čel. Lymnaeidae, které jsou upraveny podle JACKIEWICZ (1993). Materiál byl určován podle schránek, v případech, kdy není určení podle schránek možné byl materiál pitván.

Charakteristika území

Doubrava pramení 1 km jihozápadně od Radostína m.) ve výšce 626 m n. m. a ústí zleva do Labe u Záboří nad Labem v 198 m n. m.. Plocha povodí činí 598,8 km², délka toku 89,5 km a průměrný průtok u ústí 3,12 m³/s. Pramení v severním cípu Bítešské vrchoviny, v horním a středním toku protéká Havlíčkobrodskou pahorkatinou a Kutnohorskou plošinou a nad Ronovem nad Doubravou vtéká do Čáslavské kotliny k ústí (VLČEK 1984).

Přehled lokalit

V této kapitole jsou uvedeny popisy jednotlivých lokalit včetně kódů čtverců pro faunistické mapování (BUCHAR 1982) a datumů sběru.

- Lok. č. 1 - Libice nad Doubravou (6260), Doubrava u Libice nad Doubravou (29.8.1998).
- Lok. č. 2 - Pařížov (6159), Doubrava v obci Pařížov (29.8.1998).
- Lok. č. 3 - Třemošnice (6159), Doubrava u Třemošnice (4.4.1998).
- Lok. č. 4 - Žleby (6158), Doubrava u obce Žleby (11.1.1998).
- Lok. č. 5 - Vrdy (6058), Doubrava nad obcí Vrdy (24.1.1998).
- Lok. č. 6 - Žehušice (6058), Koryto Doubravy na okraji Žehušic (29.8.1998).
- Lok. č. 7 - Habrkovice (5958), Doubrava u Habrkovic (27.6.1998).
- Lok. č. 8 - Záboreň nad Labem (5958), Doubrava u Záboreň nad Labem (21.12.1998).

Výsledky

Přehled zjištěných druhů

U každého zjištěného druhu je uvedeno zoogeografické rozšíření podle LISICKÉHO (1991) a dále údaje týkající se hojnosti na uvedených lokalitách, eventuálně poznámky k rozšíření druhu v ČR.

Classis: Gastropoda

Ordo: Mezogastropoda

Familia: Bithyniidae

Bithynia tentaculata (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření palearktický. Hojný výskyt na lok. č. 7, roztroušený na lok. č. 6 a ojedinělý na lok. č. 5 a 8.

Ordo: Basommatophora

Familia: Lymnaeidae

Lymnaea truncatula (O. F. Müller, 1774) - typ rozšíření holarktický. Roztroušený výskyt na lok. č. 1, 2 a 6.

Lymnaea peregra (O. F. Müller, 1774) typ rozšíření palearktický. *Lymnaea peregra* f. *peregra* (O. F. Müller, 1774) - ojedinělý výskyt na lok. č. 1 a 2. *Lymnaea peregra* f. *ovata* (Draparnaud, 1805) - ojedinělý výskyt na lok. č. 7.

Lymnaea auricularia (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření palearktický. Roztroušený výskyt na lok. č. 2 a ojedinělý na lok. č. 7.

Familia: Planorbidae

Gyraulus albus (O. F. Müller, 1774) - typ rozšíření holarktický. Roztroušený výskyt na lok. č. 1, 2 a ojedinělý na lok. č. 8.

Ancylus fluviatilis O. F. Müller, 1774 - typ rozšíření evropský. Hojný až velmi hojný výskyt na lok. č. 2, roztroušený na lok. č. 1, 3 a ojedinělý až roztroušený na lok. č. 4.

Classis: Bivalvia

Ordo: Unionoida

Familia: Unionidae

Unio pictorum (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření eurosibiřský. Roztroušený výskyt na lok. č. 8. Staré lastury ojediněle nalezeny na lok. č. 4. Nejběžnější z našich velevrubů.

Unio crassus Philipsson, 1758 - typ rozšíření evropský. Ojediněle nalezeny staré lastury na lok. č. 4, 5 a 7. Velice vzácný druh (dříve hojný), který je zařazen i v Červeném seznamu IUCN.

Anodonta anatina (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření eurosibiřský. Roztroušený výskyt na lok. č. 5, 8, ojedinělý až roztroušený na lok. č. 4 a ojedinělý na lok. č. 3.

Pseudanodonta complanata (Rossmäessler, 1835) - typ rozšíření evropský. Ojedinělý výskyt na lok. č. 5 a 8. Velmi vzácný a celoevropsky ohrožený mlž.

Ordo: Veneroida

Familia: Sphaeriidae

Sphaerium corneum (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření palearktický. Roztroušený výskyt na lok. č. 8 a ojedinělý na lok. č. 4, 5 a 7.

Pisidium henslowanum (Sheppard, 1823) - typ rozšíření palearktický. Ojedinělý výskyt na lok. č. 4.

Pisidium supinum A. Schmidt, 1851 - typ rozšíření palearktický. Roztroušený výskyt na lok. č. 2, 5, 6, ojedinělý na lok. č. 3 a 4. Vzácnější druh tekoucích vod se štěrkopisčítým dnem.

Pisidium subtruncatum Malm, 1855 - typ rozšíření holarktický. Roztroušený výskyt na lok. č. 1 a 2.

Pisidium casertanum (Poli, 1791) - typ rozšíření kosmopolitní (?). Roztroušený výskyt na prvních 3 lokalitách a ojedinělý na

Přehled zjištěných druhů podle lokalit (List of recorded species according to localities)

Název	Lokalita č.							
	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Bithynia tentaculata</i>					O	R	H	O
<i>Lymnaea truncatula</i>	R	R				R		
<i>Lymnaea peregra</i>	O	O					O	
<i>Lymnaea auricularia</i>		R					O	
<i>Gyraulus albus</i>	R	R						O
<i>Ancylus fluviatilis</i>	R	H-VH	R	O-R				
<i>Unio pictorum</i>				xO				R
<i>Unio crassus</i>				xO	xO		xO	
<i>Anodonta anatina</i>			O	O-R	R			R
<i>Pseudanodonta complanata</i>					O			O
<i>Sphaerium corneum</i>				O	O		O	R
<i>Pisidium henslowanum</i>				O				
<i>Pisidium supinum</i>		R	O	O	R	R		
<i>Pisidium subtruncatum</i>	R	R						
<i>Pisidium casertanum</i>	R	R	R	O	O			O

O - ojedinělý výskyt; solitary occurrence (few individuals)

R - roztroušený výskyt; scattered occurrence

H - hojný výskyt; abundant occurrence

VH - velmi hojný výskyt; very abundant occurrence

Diskuse

Při průzkumu řeky Doubravy byl kromě poměrně běžných druhů zjištěn i výskyt vzácné škeble *Pseudanodonta complanata*. Tento druh žije zejména ve větších a úživnějších vodách v nížinách a v České republice nebyl nikdy příliš hojný. Je otázkou v jak silné populaci se zde vyskytuje a zda tato populace i při pomalém zlepšování kvality vody přežije, neboť jednotlivé subpopulace jsou zejména proti proudu izolovány příčnými bariérami (zejména jezy). Dalším nepříliš hojným druhem je hrachovka *Pisidium supinum*. Tento druh byl v minulosti považován za vzácný. V současné době se však množí jeho nálezy zejména z oblastí středních a východních Čech.

Souhrn výsledků

V roce 1998 (částečně v r. 1997) byl proveden průzkum vodní malakofauny vlastního toku Doubravy mezi Libicí nad Doubravou a ústím do Labe.

Celkem bylo nalezeno 15 druhů vodních měkkýšů (6 druhů plžů, 9 druhů mlžů). Kromě běžnějších druhů byl zjištěn i výskyt vzácné škeble *Pseudanodonta complanata*.

Summary

Aquatic malacofauna of the Doubrava River (Central and Eastern Bohemia, mapping square No.5958, 6058, 6158, 6159, 6260) between Libicer nad Doubravou and a inflow to the Elbe River was studied in 1998.

Altogether 15 species were found. Aquatic malacofauna is contained especially from common species. Populations of endangered species - *Pseudanodonta complanata* (Rossmassler, 1835) were found.

Literatura

- BUCHAR J., 1982: Způsob publikace lokalit živočichů z území Československa. Věšt. Čs. Společ. Zool., Praha, 46: 317 - 318.
- GLÖER P. et MEIER-BROOK C., 1994: Süßwassermollusken (ein bestimmungsschlüssel für die Bundesrepublik Deutschland) 11. auflage, Deutscher Jugendbund für Naturbeobachtung, Hamburg, 136 pp.
- JACKIEWICZ M., 1993: Phylogeny and Relationships within the European Species of the Family Lymnaeidae. Folia Malacologica, 5: 61 - 95.
- LISICKÝ J. M., 1991: Mollusca Slovenska. 341 pp., Veda Bratislava.
- VLČEK V. (ed.), 1984: Vodní toky a nádrže. 315 pp., Academia Praha.

Došlo: 13.10.1998